

MUZEY FONDI — XALQ XOTIRASINING BEBAHO XAZINASI

Sattorova Xurshida Nurmatovna

Termiz davlat-muzey qo'riqxonasida ilmiy xodim

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20520360>

Annotatsiya

Ushbu maqolada muzey fondlarining mazmun-mohiyati, ularning shakllanish manbalari, tarkibi va turlari yoritilgan. Shuningdek, eksponatlarni saqlash, hisobga olish, ilmiy tadqiqotlarda foydalanish hamda yosh avlodni milliy va ma'naviy qadriyatlar ruhida tarbiyalashdagi ahamiyati tahlil qilingan. Muzey fondlarini raqamlashtirish va zamonaviy texnologiyalarni qo'llashning afzalliklari ham ko'rib chiqilgan. Muzey fondlarining tarixiy-madaniy merosni asrash va kelajak avlodlarga yetkazishdagi o'rni ochib berilgan.

Kalit so'zlar: muzey fondi, eksponat, madaniy meros, tarixiy yodgorliklar, muzeyshunoslik, fond saqlovi, restavratsiya, raqamlashtirish, ilmiy tadqiqot, milliy qadriyatlar.

Muzeylar har bir xalqning tarixiy xotirasini saqlovchi muhim maskan hisoblanadi. Ularda xalqning o'tmishi, madaniyati, san'ati va ilm-fani bilan bog'liq qimmatli buyumlar jamlanadi. Muzeylarning eng muhim qismi muzey fondlari bo'lib, ular tarixiy va madaniy merosni asrab-avaylashda katta ahamiyatga ega.

Bugungi globallashuv davrida milliy qadriyatlarni saqlash, yosh avlodga tarixiy merosni yetkazish va milliy o'zlikni anglash masalalari yanada dolzarb bo'lib bormoqda. Shu jihatdan muzey fondlari nafaqat tarixiy boyliklarni saqlaydi, balki ularni ilmiy o'rganish va targ'ib qilish vazifasini ham bajaradi.

Muzey fondlari xalqning ko'p asrlik tarixi, urf-odatlarini, madaniyati va san'atini aks ettiruvchi eksponatlarni o'zida mujassam etadi. Ular orqali insoniyat taraqqiyotining turli bosqichlarini o'rganish mumkin. Muzey fondi tushunchasi va uning mohiyati Muzey fondi — muzeyda saqlanayotgan barcha eksponatlar, kolleksiyalar va tarixiy ahamiyatga ega bo'lgan buyumlar yig'indisidir.

Muzey fondlari muzey faoliyatining asosini tashkil etadi. Har qanday muzeyning qadr-qimmatini uning fondlarida saqlanayotgan eksponatlar soni va sifati bilan belgilanadi.

Fond tarkibiga qadimiy buyumlar, arxeologik topilmalar, etnografik materiallar, san'at asarlari, hujjatlar, qo'lyozmalar, suratlar, tangalar, medallar va boshqa tarixiy manbalar kiradi.

Muzey fondlari xalqning moddiy va ma'naviy merosini saqlash, o'rganish va targ'ib qilish vazifasini bajaradi. Ular jamiyatning tarixiy taraqqiyoti haqida muhim ma'lumot manbai hisoblanadi.

Muzey fondlarining shakllanish manbalari

Muzey fondlari turli manbalar asosida shakllanadi. Ulardan eng muhimlari quyidagilar:

Arxeologik qazilmalar natijasida topilgan buyumlar;

Tarixiy ekspeditsiyalar davomida yig'ilgan materiallar;

Fuqarolar tomonidan muzeylarga topshirilgan eksponatlar;

Davlat tashkilotlari tomonidan berilgan tarixiy hujjatlar;

San'at asarlari va kolleksiyalar;

Ilmiy tadqiqotlar natijasida aniqlangan tarixiy manbalar.

Ko'plab muzeylar o'z fondlarini boyitish maqsadida ilmiy ekspeditsiyalar uyushtiradi. Natijada yangi eksponatlar topilib, muzey fondlariga qabul qilinadi.

Muzey fondlarining turlari va tarkibi Muzey fondlari odatda bir necha turga bo'linadi:

Asosiy fond Asosiy fond muzeyning eng qimmatli va noyob eksponatlaridan tashkil topadi. Bu fondagi buyumlar tarixiy, ilmiy va madaniy ahamiyatga ega bo'ladi.

Ilmiy-yordamchi fond Ushbu fond ilmiy tadqiqotlar olib borishda foydalaniladigan materiallardan iborat. Ular asosiy fond eksponatlarini o'rganishda yordam beradi.

Vaqtinchalik saqlash fondi Muzeyga yangi kelib tushgan va hali to'liq o'rganilmagan eksponatlar vaqtinchalik saqlash fondiga joylashtiriladi.

Almashinuv fondi Ba'zi muzeylarda boshqa muzeylar bilan hamkorlik qilish uchun almashinuv fondlari ham tashkil etiladi.

Eksponatlarni hisobga olish va saqlash Muzey fondlaridagi har bir eksponat maxsus tartibda ro'yxatga olinadi. Buyumning nomi, kelib chiqishi, yasalgan davri, materiali va boshqa ma'lumotlari maxsus hujjatlarga kiritiladi.

Eksponatlarni saqlashda quyidagi talablarga rioya qilinadi:

Harorat va namlikni nazorat qilish;

Quyosh nurlaridan himoya qilish;

Zararkunandalardan asrash;

Mexanik shikastlanishlarning oldini olish;

Maxsus saqlash jihozlaridan foydalanish.

Qadimiy qo'lyozmalar, matolar va yog'och buyumlar ayniqsa ehtiyotkorlik bilan saqlanadi. Zarur hollarda restavratsiya ishlari amalga oshiriladi

Muzey fondlarining ilmiy ahamiyati Muzey fondlari tarix, arxeologiya, etnografiya va san'atshunoslik fanlari uchun muhim ilmiy manba hisoblanadi. Olimlar fondlarda saqlanayotgan eksponatlar asosida ilmiy tadqiqotlar olib boradilar.

Arxeologik topilmalar qadimgi davrlar hayotini o'rganishga yordam beradi. Tarixiy hujjatlar esa davlat va jamiyat taraqqiyotining turli bosqichlari haqida ma'lumot beradi.

Muzey fondlari ilmiy maqolalar, monografiyalar va darsliklar yaratishda ham keng qo'llaniladi. Shu sababli ular ilm-fan rivojida muhim o'rin egallaydi.

Muzey fondlarining ta'lim-tarbiyadagi o'rni Muzey fondlari yosh avlodni tarbiyalashda katta ahamiyatga ega. Muzeylarga tashrif buyurgan o'quvchilar va talabalar tarixiy eksponatlar bilan tanishib, xalqimizning boy madaniy merosi haqida bilimga ega bo'ladilar. Muzeylar orqali yoshlar:

Vatan tarixini o'rganadi;

Milliy qadriyatlarni anglaydi;

Ajdodlar merosiga hurmat bilan qarashni o'rganadi

Vatanparvarlik tuyg'ularini rivojlantiradi.

Muzey fondlari asosida turli ko'rgazmalar, ma'ruzalar va ma'rifiy tadbirlar tashkil etiladi

. Zamonaviy texnologiyalar va muzey fondlari Bugungi kunda muzeylar faoliyatida zamonaviy axborot texnologiyalaridan keng foydalanilmoqda. Ko'plab muzeylarda eksponatlar elektron kataloglarga kiritilgan. Raqamlashtirish jarayoni quyidagi imkoniyatlarni yaratadi:

Eksponatlar haqidagi ma'lumotlarni tez topish;

Tarixiy buyumlarni virtual tarzda namoyish etish;

Tadqiqotchilar uchun qulaylik yaratish;

Eksponatlarning elektron nusxalarini saqlash.

Virtual muzeylar tashkil etilishi natijasida dunyoning istalgan nuqtasidan turib muzey eksponatlari bilan tanishish imkoniyati paydo bo'ldi.

O‘zbekiston muzeylari fondlari va ularning ahamiyati O‘zbekiston qadimiy tarix va boy madaniy merosga ega mamlakatdir. Respublikamizdagi muzeylar fondlarida yuz minglab eksponatlar saqlanmoqda.

Ayniqsa, O‘zbekiston tarixi davlat muzeyi, Temuriylar tarixi davlat muzeyi va O‘zbekiston davlat san‘at muzeyi fondlari o‘zining boyligi bilan ajralib turadi.

Ushbu muzeylarda saqlanayotgan eksponatlar xalqimizning qadimiy tarixi, madaniyati va san‘atini o‘rganishda muhim manba bo‘lib xizmat qilmoqda.

O‘zbekiston muzeylari fondlari nafaqat milliy, balki jahon madaniy merosining ham muhim qismi hisoblanadi

Xulosa Muzey fondlari xalqning tarixiy xotirasi va madaniy merosini saqlovchi bebaho xazinadir. Ular orqali ajdodlarimizning boy tarixi, urf-odatlarini, madaniyati va san‘ati haqida qimmatli ma‘lumotlarga ega bo‘lamiz. Muzey fondlarini asrash, boyitish va kelajak avlodlarga yetkazish har bir jamiyatning muhim vazifalaridan biridir. Zamonaviy texnologiyalar esa bu jarayonni yanada samarali tashkil etish imkonini bermoqda.

Shunday ekan, muzey fondlari milliy merosimizni saqlash, ilm-fanni rivojlantirish va yosh avlodni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda beqiyos ahamiyatga ega.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Muzeyshunoslik asoslari. – Toshkent.
2. O‘zbekiston tarixi. – Toshkent.
3. Madaniy meros va muzeylar faoliyati bo‘yicha ilmiy manbalar.
4. O‘zbekiston Respublikasi madaniyat sohasiga oid me‘yoriy hujjatlar.
5. Muzey fondlarini saqlash va hisobga olish bo‘yicha uslubiy qo‘llanmalar.